

EDİTÖR: DR. SAMET KILIÇ

HALKBİLİMİ BAĞLAMINDA
TÜRKİYE'DE KÜLTÜREL
TURİZM VE EĞLENCE KÜLTÜRÜ

HALKBİLİMİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DE KÜLTÜREL TURİZM VE EĞLENCE KÜLTÜRÜ

Editör: Dr. Samet Kılıç

EĞİTİM
yayınevi

**HALKBİLİMİ BAĞLAMINDA
TÜRKİYE'DE KÜLTÜREL TURİZM VE EĞLENCE KÜLTÜRÜ**

Editör: Dr. Samet Kılıç

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-10-2

1. Baskı, Nisan 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

HALKBİLİMİ BAĞLAMINDA

TÜRKİYE'DE KÜLTÜREL TURİZM VE EĞLENCE KÜLTÜRÜ

Editör: Dr. Samet Kılıç

196 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-10-2

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok.
No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00

HAKEM KURULU

Prof. Dr. Şahin KÖKTÜRK

Doç. Dr. Gülten KÜÇÜKBASMACI

Dr. Abdülhamit TOPRAK

Dr. Süleyman FİDAN

Dr. Hatice Kübra UYGUR

Dr. Alim Koray CENGİZ

Dr. Turgay KABAK

Dr. Ahmet DAĞLI

Dr. Ali Osman ABDURREZZAK

Dr. Serdar ÖZDOĞAN

ÖN SÖZ

Turizm, çok yönlü insan hareketlerini ifade eden geniş bir tanıma sahiptir. İnsanların boş vakitlerini değerlendirmek, güzel vakit geçirebilmek, dinlenmek, yeni yerler ve insanlar görmek gibi amaçlarla yaptıkları seyahatlere turizm adı verilmektedir. Yapılan faaliyet geniş bir hareket alanı içinde gerçekleştiğinden ekonomi, kültür, sanat, tarih, sosyoloji, gastronomi, eğlence gibi birçok alanı yakından ilgilendirmektedir. Geçmişten günümüze turizm, farklı türleri ile karşımıza çıksa da temelde aynı amaçları taşımıştır. Faaliyetlerin amaçlarına göre birçok turizm çeşidi sayılabilir. Bunlardan bir tanesi de kültürel turizmdir.

Kültürel turizm, yaşanan coğrafyanın içinde barındırdığı kültürü gelen konuklara tanıtmak ve etkileşim sağlamak amacıyla yapılan bir faaliyettir. Özellikle Anadolu coğrafyasının zengin kültürel belleğe sahip olmasını göz önünde bulundurursak kültürel turizm açısından önemli bir fonksiyona sahip olduğunu/olacağını değerlendirebiliriz. Özellikle kırsal bölgelerin kalkınma çalışmalarına yakından fayda sağlayan/sağlayabilecek olan kültürel turizm son dönemde önemli derecede gelişmektedir. Kültürel turizm, kırsal bölgelere, istihdam, ekonomik hareketlilik, hizmet, kültürel etkileşim, büyüme gibi birçok katkıda bulunmaktadır. Bu konuda ciddi gelişmeler sağlayan kırsal ve yerel yönetimlerin varlığı söz konusudur. Bu bağlamda kırsal turizmi, ülkemizin gelişmesine önemli katkılarının olacağı bir alan olarak değerlendirmede fayda olacaktır.

Kültürel belleği önemli ölçüde zengin Anadolu coğrafyası, yerli/yabancı turistleri cezbedecek potansiyele sahip bir yapı-

dadır. Turizmin temelinde yer alan dinlenme ve eğlenme ihtiyacının giderilmesi ülkemizde yaşanan kültürel miraslar olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu potansiyeli enerjiye dönüştürmek yöneticiler, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, sivil girişimler ve konunun akademik boyu ile ilgili çalışmalar yapan akademisyenler için bir görev niteliğindedir.

Bu çalışmada, birçok bilimsel alanı ilgilendiren kültürel turizmi farklı yönleri ile değerlendirme fırsatı yakalanmıştır. Çok disiplinli bakış açısıyla oluşturulan bu eserin, kültürel turizm ve eğlence kültürü ile ilgili çalışmalar yapacak olan bilim insanlarına kaynaklık etmesini temenni ediyoruz. Bilim dünyasına katkıları sağlamlasını diliyoruz.

Dr. Samet KILIÇ

NİSAN 2021

İÇİNDEKİLER

---

1. DEĞİŞEN TELEVİZYON İZLEME ALIŞKANLIKLARI
BAĞLAMINDA DİJİTAL PLATFORMLARDA
EĞLENCE PROGRAMLARI: GAIN ÖRNEĞİ 1
Sena Coşkun
2. TURİZİM SEKTÖRÜNDE SOSYAL MEDYANIN
ETKİSİ ÜZERİNE TEORİK BİR İNCELEME 35
Funda Şehirli
3. ALTERNATİF TURİZİM SEÇENEKLERİ ve
KÜLTÜR 88
Caner Ünal
4. GELENEKSEL YEMEK/MUTFAK KÜLTÜRÜ ve
TURİZİM İLİŞKİSİ 106
Çağla Çavuşoğlu McKenzie
5. KÖY SEYİRLİK OYUNLARININ KÜLTÜRDEKİ
YERİ 134
Mehmet Fatih Özcan
6. TAŞLI TARLANIN PANCARI: KUŞAKLARARASILIK
BAĞLAMINDA ANKARA HOVARDA ALEMİ 157
Recep Koçak

ALTERNATİF TURİZM SEÇENEKLERİ ve KÜLTÜR

Caner Ünal⁵

Giriş

Değişen yaşam koşulları dönüşümü kaçınılmaz hale getirmiştir. İşte bu sihirli kelime dönüşüm, turizme sıçramış ve turistlerin talep ve isteklerini değiştirmiştir. Deniz, güneş, kum tatilini talep eden turistler yerlerini maceraseven, tarih-kültür-sanatseven, doğada vakit geçirmek isteyen, yeni tatlar arayan, sağlığına ve güzelliğine önem veren, inançlarının ve spiritüel duygularının peşinde koşan, geçmişte yaşanan savaş alanının izlerini takip eden turistlere bırakmıştır (Güzel ve Köroğlu, 2019). Böylelikle alternatif turizm kavramı ortaya çıkmıştır. Açık hava rekreasyonları (dağcılık, rafting, kayak ve doğa yürüyüşleri vb.), macera sporları türleri, kırsal turizm, doğa turizmi veya eko turizm (kuş gözlemciliği, botanik gözlemciliği vb.), kültür turizmi

---

⁵Dr. Öğr. Üyesi Antalya Bilim Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, caner.unal@antalya.edu.tr, ORCID No: 0000-0002-2591-3389

(somut ve somut olmayan kültürel varlıklar) ve yayla turizmi gibi başlıklar altında toplayan alternatif turizm seçenekleri turistik seyahatlerin artmasına katkı sağlamıştır (Haberal, 2015: 1).

“İnsanları dinlendiren, eğlendiren, bilgilendiren, aydınlatan, merakların giderilmesini sağlayan, özellikli hizmetleri deneyimleten sosyal bir olgu olan turizm” (Bildin ve Vatan, 2020: 24), kitle ve alternatif turizm şeklinde turistlere sunulmaktadır (Haberal, 2015: 123). Kitle turizm anlayışının dışında farklı istek ve taleplerde bulunan turist gruplarına, arz kaynaklarını yöneten planlamacılar, konaklama işletmeleri, seyahat acentaları ve tur operatörleri alternatif turizm seçeneklerinde farklılaşma stratejilerini kullanarak yeni turistik ürünlerle cevap aramaktadırlar.

Bu bağlamda bölümde alternatif turizm seçenekleri ve kültür, turistik ürün olarak kültür ve sanat; turistik ürün olarak kültür ve doğa başlıkları altında özetlenmiştir.

Bu bölümden elde edilmesi öngörülen temel çıktılar şu şekilde sıralanmaktadır:

- Okuyucu, turistik ürün olarak kültür ve sanat açısından bilgi sahibi olur,
- Okuyucu, turistik ürün olarak kültür ve doğaya ilişkin bilgi sahibi olur,
- Okuyucu, alternatif turizm seçeneklerine ilişkin bilgi edinir.

1. Turistik Ürün Olarak Kültür ve Sanat

Tarihi ve kültürel alanları ziyaret etme, geleneksel festivallere ve gösterilere katılma amacıyla yapılan kültürel amaçlı seyahatler (Besculides vd. 2002: 303) alternatif turizm faaliyetlerinin ön sıralarında yer almaktadır. Destinasyon pazarlaması ve imajı üzerinde kültürel amaçlı seyahatler önemli bir yere sahiptir. Kültürel amaçlı seyahatlere katılan turistleri motive eden çeşitli unsurlar bulunmaktadır. Bunlar: (1) farklı kültürleri tanımak; (2) yeni yerler görmek; (3) gelenekleri ve günlük yaşamı yerinde deneyimlemektir. Bazı araştırmacılar kültürel amaçlı seyahatlerin deneyim derinliğine yönelik araştırmalar yapmıştır. Örneğin McKercher ve Cros (2003: 56) turistlerin seyahat kararlarında kültürel deneyimin derinliğini ve kültürün rolünü araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kültürel amaçlı seyahatlere katılan turistlerin tipolojileri beş başlıkta toplanmıştır. Bu başlıklar: kültürel amaçlı turist; gezme-görme kültürel turisti; sıradan kültürel turist, kazara kültürel turist ve rastlantısal kültürel turisttir. Kültürleri öğrenmek ve kültür alanlarını ziyaret etmek amacı taşıyan kültürel amaçlı turist derin deneyim ve yüksek merkezîyet içindedir. Gezme-görme kültürel turistin ise öncelikli amacı eğlencedir. Bu turistler yüzeysel deneyim ve yüksek merkezîyet içindedir. Destinasyonla düşük bağ kuran, yüzeysel deneyim ve ortalama merkezîyet içerisinde olan sıradan kültürel turistlerin destinasyon seçiminde kültürün rolü çok düşüktür. Kazara kültürel turist tipolojisindekiler ise çok derin olmadan kültür amaçlı seyahatlere katılırlar. Destinasyon seçimlerinde kültürün etkisi

bulunmamaktadır. Düşük merkezîyet ve yüzeysel deneyim içindedirler. Kültürel amaçlı seyahatlere derin deneyim yaşamak için katılan rastlantısal kültürel turistlerin destinasyon tercihinde kültür düşük bir yer tutar. Bu nedenle düşük merkezîyet içindedirler. Son zamanlarda kültürel amaçlı seyahatler diğer alternatif turizm aktiviteleri ve sanatla birleşerek farklı özel tur programlarıyla sunulmaktadır (Bildin ve Vatan, 2020: 21). Örneğin, sanat festivallerine, konserlere, yiyecek ve içecek etkinliklerine katılmak, müzeleri gezmek bu programların içeriğini oluşturmaktadır (Bhatta, 2016: 180).

Atatürk sanata verdiği önemi şu sözlerle ifade etmiştir. “Sanat güzelliğin ifadesidir. Bu anlatım sözle olursa şiir, nağme ile olursa müzik, resim ile olursa ressamlık, oyma ile olursa heykeltıraşlık, bina ile olursa mimarlık olur” (Kocatürk, 2005: 263). Sanat ve turizm iki ayrı endüstri olarak karşımıza çıksa da aslında birbirinden beslenen, iç içe geçmiş haldedir. Sanatçıların yaşamından izler taşıyan, sanat eserleri içeren destinasyonların ziyaret edilmesiyle açıklanan sanat turizmi, hızla büyüyen alternatif turizm seçenekleri arasındadır (Bildin ve Vatan, 2020: 28).

Alan yazında sanat turizmi, kültür turizmi ile eş görülmesine rağmen (Bildin ve Vatan, 2020: 24), etkinlik turizmi kapsamında da incelenmektedir (Bildin ve Vatan, 2020: 29). Farklı motivasyonlar ile turizm hareketliliğine katılan turistlerin başında sanat odaklı turistler gelmektedir. Sanat eseri, performans görmek için seyahat eden sanat odaklı turistlere (Hughes, 2000: 54), özel turlar sunulmaktadır. Sanat festivalleri,

konserler, ünlü özel müzeleri ve yiyecek-içecek etkinliklerini içinde barındıran bu özel turlar (Bildin ve Vatan, 2020: 24), niş bir pazar yaratmaktadır. Yüksek eğitim düzeyi ve alım gücüne sahip, öğrenme arzusu içinde ve çevreye karşı duyarlı olan sanat odaklı turistlere (Bildin ve Vatan, 2020: 26), çağdaş sanat etkinliklerini ve dijital sanatları içeren sanat destinasyonları yaratmak önemlidir.

Resim, heykel, müzik, edebiyat ve mimari beş güzel sanat dalını oluşturmaktadır (Şen, 2020: 138). Özel ilgi turizm alanlarından bir tanesi de mağara resimlerini ve ünlü ressamların resmettiklerini içeren resim sanatıdır (Yeşildağ, 2020: 79). Turistik çekim merkezleri örneğin Louvre Müzesi-Fransa (Paris), Uffizi Galerisi-İtalya (Floransa), Vatikan Müzeleri-Sistina Şapeli (İtalya), Hermitage Müzesi-Rusya (Petersburg), Museum of Modern Art (MoMA)-ABD (New York), Santa Maria delle Grazie-İtalya (Milan) turist akışının yoğunluğunu resim sanatına borçludur (Yeşildağ, 2020: 50). Resim sanatı eserlerine ilgi duyan turistler bazen bir tablo görmek (örn. Mona Lisa Tablosu- Louvre Müzesi-Fransa (Paris)), bazen de bir mozaik görmek (örn. Çingene Kızı Mozaïği-Zeugma Mozaik Müzesi (Gaziantep) için seyahatlere katılmaktadırlar (Yeşildağ, 2020: 80).

Sanatın önemli bir kolu olan heykeltçilik ile turizm faaliyetleri arasında güçlü bir etkileşim bulunmaktadır. Duygu ve düşüncelerin yansıması olarak görülen heykel sanatı, bazı medeniyetler için gücü, bazıları için de inancı ve ortak değerleri temsil etmiştir. Heykeller zamanla ülkelerin sembolü haline gelmiştir. Örneğin,

ABD'nin sembolü Özgürlük Anıtı, Brezilya'nın sembolü İsa Mesih Heykeli, Mısır'ın sembolü piramitler ve Büyük Sfenks buldukları destinasyonlara ziyaretçi çekmektedir. Türkiye'de de heykel sanatı ile ilgili önemli turistik çekim merkezleri bulunmaktadır. Çorum-Boğazköy, Adıyaman-Nemrut Dağı, Aydın-Aphrodisias, Şanlıurfa-Göbekli Tepe bu merkezler arasındadır (Eser, 2020: 129). Müzelerde çok sayıda heykele ev sahipliği yapmaktadır. Örneğin, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Antalya Arkeoloji Müzesi ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri heykel sanatı ile ilgilenen turistleri çekmektedir (Eser, 2020: 130).

Planlamanın, tasarımın, mühendisliğin ve inşaatın somut çıktısı olarak ifade edilen mimarlık sanatla, bilimle ve turizm faaliyetleri ile buluşarak turistik destinasyonları (çekim merkezlerini) ortaya çıkarmaktadır (Şen, 2020: 138). Mimari yapılar, kültüre, zamana, usluba, malzemeye, amacına göre sınıflandırılmaktadır. Mimarlık sanatı ise iki grupta incelenmektedir. Bunlar: (1) sivil mimari (ev, konak, saray ve benzeri konut ile ilgili mimari yapılar); (2) dini mimaridir (cami, kilise, mescit, sinagog, şapel vb.) (Şen, 2020: 139). Mimarların bilgisi ve yetenekleriyle harmanladığı mimari yapılar adı, işlevi, genişliği, yüksekliği ve kullanılan malzemesiyle dikkat çekmektedir (Şen, 2020: 163). Örneğin, Çin Seddi, Akropolis (Atina), Petra (Ürdün), Antoni Gaudi'nin Eserleri (İspanya), Machu Pichu (Peru), Taç Mahal (Hindistan), Piramitler (Mısır) dünya miras alanları olarak mimari sanata merak duyan ziyaretçileri ağırlamaktadır (Şen, 2020: 154). UNESCO Dünya

Mirası Listesi'nde Dünya Miras Alanı olarak 869'u kültürel, 213'ü doğal ve 39'u karma (doğal ve kültürel) olmak üzere toplamda 1121 miras ilan edilmiştir (UNESCO Dünya Miras Listesi, 2021). Bu mimari yapıların dışında yüksekliğiyle ve mimarisıyla (örn., Pisa Kulesi (İtalya), Eyfel Kulesi (Paris), Petronas İkiz Kuleleri (Malezya), Şanghay Kulesi (Çin), Burj Al Arab (Dubai)) dikkat çeken turistik çekim merkezleri bulunmaktadır (Şen, 2020: 155).

Farklı medeniyetlere ev sahipliği yapan Anadolu toprakları mimari sanatın en güzel örneklerini içinde barındırmaktadır. Türkiye'nin UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde 16'sı kültürel, 2'si karma olmak üzere 18 miras alanı bulunmaktadır. Bu miras alanları (UNESCO Dünya Miras Listesi, 2021): (1) Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Sivas) 1985; (2) İstanbul'un Tarihi Alanları (İstanbul) 1985; (3) Göreme Millî Parkı ve Kapadokya (Nevşehir) 1985 (Karma Miras Alanı); (4) Hattuşa: Hitit Başkenti (Çorum) 1986; (5) Nemrut Dağı (Adıyaman) 1987; (6) Hieropolis-Pamukkale (Denizli) 1988 (Karma Miras Alanı); (7) Xanthos-Letoon (Antalya-Muğla) 1988; (8) Safranbolu Şehri (Karabük) 1994; (9) Truva Arkeolojik Alanı (Çanakkale) 1998; (10) Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (Edirne) 2011; (11) Çatalhöyük Neolitik Alanı (Konya) 2012; (12) Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğunun Doğuşu (Bursa) 2014; (13) Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı (İzmir) 2014; (14) Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı (Diyarbakır) 2015; (15) Efes (İzmir) 2015; (16) Ani Arkeolojik Alanı

(Kars) 2016; (17) Aphrodisias (Aydın) 2017; (18) Göbekli Tepe (Şanlıurfa) 2018.

Mimari sanata ilgi duyan ziyaretçiler tarafından UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki miras alanları dışında şehirlerin sembol değeri taşıyan yapıları (Ayasofya, Topkapı Sarayı, Kız Kulesi, Galata Kulesi, Sultan Ahmet Camii ve Meydanı-İstanbul, Anıtkabir, Atakule, Ankara Kalesi-Ankara, Saat Kulesi-İzmir, Yivli Minare-Antalya) turistik çekim merkezleri olarak sıklıkla ziyaret edilmektedir. Her birinin farklı bir hikayesi olan antik kentler (örn., Efes Antik Kenti, Aphrodisias Antik Kenti, Bergama Antik Kenti, Priene Antik Kenti, Sagalassos Antik Kenti, Aspendos) mimari amaçlı seyahatlere katılma motivasyonudur. Antik dünyanın yedi harikasından ikisi (Artemis Tapınağı ve Halikarnas Mozolesi) de mimari amaçlı seyahatlere katılma nedenidir (Şen, 2020: 161). Farklı inanç sistemlerine de ev sahipliği yapan Anadolu toprakları dini mimari açısından (Sümela Manastırı-Trabzon, Kariye Müzesi-İstanbul, Akdamar Kilisesi-Van, Deyrülzafaran Manastırı-Mardin) da örnekler sunmaktadır. Haydar Paşa Garı, Kapalı Çarşı, Yerebatan Sarnıcı-İstanbul, Safranbolu Evleri mimari sanata ilgi duyanlar tarafından ziyaret edilen diğer çekim noktalarıdır (Şen, 2020: 163). Seyahat acentaları ve tur operatörleri kültürel amaçlı seyahat edenler için paket tur içerisinde mimari yapıları sunarak yeni rotalar oluşturmaktadır (Şen, 2020: 164).

Merak, keşfetme ve öğrenme duygusu turistik amaçlı seyahatlerin temel motivasyonunu oluşturmaktadır (İpar, 2020: 168). Bu temel motivasyonları taşıyan ve

farklı turizm deneyimleri edinmek isteyen turistler için önemli bir çekicilik unsuru da edebiyat sanatıdır (İpar, 2020: 224-225). “Ayrılığın veya kavuşmanın; hüznün veya mutluluğun; sevginin veya nefretin; gerçeğin veya hayalin sözlere, kelimelere harflere ve sayfalara yansımaları” olarak görülen edebiyat, turizm ile etkileşim halindedir (İpar, 2020: 168). Bu etkileşim bazen edebiyatla ilgili bir eserde adı geçen veya bir edebiyat yazarının yaşamını sürdürdüğü kentlere, köylere, evlere yönelik gerçekleştirilen seyahatlerle sağlanmaktadır. Edebiyat müzelerine, kütüphanelerine, kitap fuarlarına, festivallerine geziyi içerisine alan farklı turizm deneyimi yaratan “edebiyat turizmi” (İpar, 2020: 169), gezginlerin son zamanlarda tercih ettiği alternatif turizm seçenekleri arasındadır. Bunun yanı sıra farklı iç dizaynı ile edebiyat temalı oteller turizm talebine cevap vermektedir. Dünya’da ve Türkiye’deki edebiyat otelleri (örn., Le Pavillion des Letters-Fransa, Inn Boonsboro Hotel-ABD, Maison Moschino-İtalya, The Literary Man-Portekiz, The Hobbit Motel-Yeni Zelanda; Pera Palace-İstanbul, Mini Fuar Hotel-İzmir ve Şiir Otel-Denizli) yazarların edebi eserlerinde geçen sözleri, fotoğrafları, kişisel yaşam nesnelere ile ziyaretçilere sunarak edebiyat temasıyla hizmet vermektedir (İpar, 2020: 222-225). Ancak zengin edebiyat geçmişine sahip olan Türkiye’de az sayıda edebiyat temalı otellerin olması düşündürücüdür (İpar, 2020: 224). Son zamanlarda “edebiyat turizmi” temasını geliştirmeye çalışan seyahat acentaları “edebiyat temalı turlar” düzenlemeye başlamışlardır (İpar, 2020: 169) Bu

“edebiyat temalı” turun bir örneği aşağıda sunulmuştur (Edebiyat ve Sanat Gezileri, 2019):

“Fransız Edebiyatı”nı merkeze alan ve ‘Aldatma’ teması çerçevesinde hazırlanmış bir program oldu. Balzac ile başlayan Flaubert ile devam eden, Sartre ve Beauvoir’ın Paris’ini adım adım deneyimlediğimiz hem bu yazarların dönemlerine hem dönemin insan psikolojisine ışık tutan bu romanları uzun uzun tartıştığımız gerçekten çok keyifli bir program... Programdan sonra gerçekleştirdiğimiz Paris gezisi ise yazar evlerinden, roman mekanlarına, güncel sergilerden koleksiyonlara kadar pek çok aktivitenin harmanlandığı, gurme yemekler ve geleneksel Fransız tatlılarıyla renklenen çok keyif alınan bir seyahat deneyimi...”

2. Doğa Temelli Turistik Ürün ve Kültür

Eko turizm kavramıyla tanınan doğa temelli turizm türü, doğayı, kültürü, çevreyi korumayı ve gelecek nesillere bozulmadan aktarmayı amaçlamaktadır (Erdoğan, 2003: 2). “Kitle turizmine çevreci bir alternatif” olarak da ifade edilen eko turizm üç temel belirleyici öğeyi içermektedir. Bunlar: (1) doğa temelli olması; (2) kültürel olması; (3) kaynağın değerini anlamadır (Erdoğan, 2003: 110). 2002 yılında Quebec şehrinde düzenlenen Dünya Eko turizm Zirvesi, eko turizm kavramına ortak bir tanım getirilmesine katkı sağladı. “Yeryüzünün doğal kaynaklarının sürdürülebilirliğini güvence altına alan, yerel halkların ekonomik kalkınmasına destek olurken, sosyal ve kültürel bütünlüklerini koruyup gözeten bir yaklaşım” olarak

benimsenmiştir (Kaypak, 2010: 95). Korunan alanlar ve yerel toplum için sermaye artışı, yerel halk için iş olanakları yaratması (tur rehberleri vb.), ziyaretçilere sunulan çevresel eğitimi ve bozulmuş alanların bakımının teşvik edilmesi gibi eko turizmin çok önemli rolleri bulunmaktadır (Erdoğan, 2003: 113).

Eko turizm kavramıyla birlikte turizm faaliyetlerinin doğal ve kültürel kaynaklar üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirilmesi amaçlanmaktadır. Eko turizmin amacıyla birlikte kaynakların daha uzun dönemli kullanımına yönelik alternatif turizm seçeneklerini gündeme getirmiştir (Erdoğan, 2003: 2). Ekolojik turizmin hedef kitlesini çevreyi koruyan turist oluşturmaktadır. Çevreye karşı duyarlı, koruma bilinci ve kültürel etkileşim hedefi içinde olan, deneyim arayan turistler, doğaya dayalı spor ve kültür öğrenimini de içeren turizm faaliyetlerine katılmaktadırlar. Bu turizm faaliyetleri: dağ tırmanışı; dağ yürüyüşü; akarsu sporu; atlı doğa turu; kuş gözlemi; foto safari; yaban hayat gözlemi; yerel dil ve kültür öğrenimi; botanik gezileri; bisiklet gezileri; mağara gezileri; sualtı dalış; olta balıkçılığı; yamaç paraşütü; tarımsal eylemler; balon gezileri; el sanatları öğrenimidir (Haberal, 2015: 25).

Eko turizmi; yayla turizmi, ornitoloji (kuş gözleme) turizmi, foto safari, akarsu sporları (kano-rafting), çiftlik turizmi, botanik (bitki inceleme) turizmi, bisiklet turları, atlı doğa yürüyüşü, kamp karavan turizmi, mağara turizmi, dağ turizmi ve doğa yürüyüşü gibi başlıklar altında ele alınmaktadır (Haberal, 2015: 41).

Güzel manzaralı alanlar, dağlar, ormanlar, kanyonlar, çöller, göller, volkanik araziler ve mağaralar gibi doğal kaynaklar eko turizm faaliyetinde kullanılmaktadır (Haberal, 2015: 28). Karayipler, Ruanda, Kenya, Kosta Rika, Avustralya, Ekvator, Meksika, ABD, Brezilya, Nepal, Tayland ve Kanada dünyadaki önemli eko turizm destinasyonlarıdır. Zengin biyoçeşitlilik ve doğal kaynaklar, bu eko turizm destinasyonlarının öne çıkan özellikleridir. Örneğin, yağmur ormanları, zengin kuş çeşitliliği ile birlikte kuş gözlemciliği Karayipler destinasyonunda ön plandayken, safari turları ve nesli avlanma nedeni ile yok olma tehlikesi içinde olan canlıların izlenmesi Kenya ve Ruanda destinasyonlarında yaygındır. Çok sayıdaki milli parklara ve rekreasyonel alanlara sahip olmasından dolayı tercih edilen eko turizm destinasyonları ABD ve Tayland iken; egzotik alanlara sahip olan Kanada'da ziyaretçilerine eko turizm açısından kutup ayıları, ayı balıkları ve balina gözlemeleme imkanı sağlamaktadır (Haberal, 2015: 38-40). Kaçkar Dağları, Kaz Dağları, Uludağ, Küre Dağları, Kozak Yaylası, Cehennem Dere Vadisi ve Toros Dağları Türkiye'deki önemli eko turizm alanlarından bazılarıdır. Özellikle bu alanlarda doğa yürüyüşü, dağcılık, yayla turizmi bisiklet turizmi profesyonel veya amatör olarak oldukça yaygın yapılmaktadır (Haberal, 2015: 42). Ancak özellikle kaçak turizm faaliyetlerinin yapılmasını engellemek amacıyla turist rehberliği mesleğinde uzmanlaşmaya gidilmesi önem taşımaktadır (Tanrısever, 2019: 66).

Son yıllarda Türkiye'de eko turizm anlayışı farklı bir boyut kazanarak eko turizm-kırsal turizm-agro turizm

karışımı “çiftlik seyahatleri” alternatif turizm seçeneklerine örnek oluşturmaktadır (Haberal, 2015: 43). Kırsal kaynaklı turizm, alternatif turizmin bir çeşidini oluşturmaktadır. Doğa turizmi, yeşil turizm, eko turizm, çiftlik turizm, tarım (agro) turizmi, kır ve orman turizmi, gastronomi turizmi, botanik turizmi, kültür turizmi, köy turizmi, ipek yolu turizmi, yayla turizmi, macera turizmi, aktivite turizmi, mağara turizmi, atlı doğa yürüyüşü, dağ turizmi, yabani hayvan turizmi, yaban hayatı (Fauna) gözlemciliği, kuş gözlemciliği, flora turizmi, av turizmi, sportif olta balıkçılığı, sualtı dalış turizmi, akarsu turizmi, hava sporları, bisiklet turizmi, rekreasyon turizmi (trekking), orienteering, karavan turizmi gibi turizm çeşitlerini içerisine alan kırsal turizm, kitle turizmini karşısına alarak alternatif turizm oluşturmaktadır (Haberal, 2015: 123-124).

Sosyal, kültürel ve ekonomik kazançların sağlandığı, köy yaşantısının paylaşıldığı alternatif turizm türü olan köy turizmi özellikle Avrupa ülkeleri tarafından rağbet görmektedir. Özellikle Alman turistler deniz-kum-güneş turizmi dışında birçok farklı aktiviteyi yapacakları alternatif turizm seçeneklerini tercih etmektedirler. Bu tercihlerin başında da köy turizmi gelmektedir. Köy bahçelerinde yetişen tamamı organik ürünlerden hazırlanan yöresel yemekler ziyaretçilere sunulmaktadır. Köy halkı köy turizmini tercih eden ziyaretçileri evlerinde misafir etmektedirler. Köy halkı ayrıca misafirlerine köy yaşam biçimini (köy düğünleri, yöresel el sanatları, yemekleri) tanıtmaktadırlar. Köy turizmine katılan turistler bazen deve güreşleri gibi

sportif organizasyonları izlemekte, bazen de meyve ve çiçek toplama, doğa yürüyüşü, ATV safari, traktör kullanımı gibi etkinliklerle uğraşmaktadırlar (Haberal, 2015: 132-135).

Dođayla daha yakın ilişki kurulmasını sağlayan bir diğer alternatif turizm türü de tarım (agro) turizmidir. Tarım (agro) turizmine katılan turistler şehrin gürültülü ve koşturmasından uzak, ekmek pişirilmesi, geleneksel tatlı-pasta yapımı, kilim-halı dokuma, at biniciliği, ormanda bir yürüyüş, zeytin toplanması gibi etkinliklere katılarak otantik bir deneyim yaşamaktadırlar (Haberal, 2015: 137).

Sonuç

Destinasyonda turistik ürünü oluşturan alternatif turizm seçenekleri, turistik talebi etkileyen kitle turizmin tersine daha az sayıda katılımı içeren, özel ilgi alanları oluşturan, kültürü deneyimleyen, aktivitelere katılan farklı turist profili tarafından tercih edilmektedir. Maceraseven, tarih-kültür-sanatseven, doğada vakit geçirmek isteyen, köy yaşamıseven, yeni tatlar arayan, sağlığına ve güzelliğine önem veren, inançlarının ve spiritüel duygularının peşinde koşan, geçmişte yaşanan savaş alanının izlerini takip eden turistler farklı turizm motivasyonu yaşamaktadır. Gezme, görme, anlama ve hissetme imkanı veren farklı turizm motivasyonları, destinasyonların farklılaşmasına, iyi imaj oluşturmaya, destinasyonun markalaşmasına yardımcı olmaktadır (Bildin ve Vatan, 2020: 28).

Köy yaşam biçiminin, gelenek ve göreneklerin, festival, şenlik ve kültür etkinliklerin, folklorun, doğa ve doğa sporların, köy mutfağının, el sanatlarının, eko turizmin, tarım ve çiftlik turizminin, inanç turizminin tanıtılması ülke turizminin gelişmesinde çok önemlidir. Sadece ülke turizmin gelişmesinde değil yerel halkın refah seviyesinin yükselmesinde ve çevrenin korunmasında da alternatif turizm seçeneklerinin rolü büyüktür. Doğa turizmi, yeşil turizm, eko turizm, çiftlik turizm, tarım (agro) turizmi, kır ve orman turizmi, gastronomi turizmi, botanik turizmi, kültür turizmi, köy turizmi, ipek yolu turizmi, yayla turizmi, macera turizmi, aktivite turizmi, mağara turizmi, atlı doğa yürüyüşü, dağ turizmi, yabani hayvan turizmi, yaban hayatı (Fauna) gözlemciliği, kuş gözlemciliği, flora turizmi, av turizmi,

sportif olta balıkçılığı, sualtı dalış turizmi, akarsu turizmi, hava sporları, bisiklet turizmi, rekreasyon turizmi (trekking), orienteering, karavan turizmi gibi alternatif turizm seçeneklerinin özendirilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- BESKULIDES, A., LEE, M. E. ve MCCORMICK, P. J. (2002). "Residents' Perceptions of the Cultural Benefits of Tourism". *Annals of Tourism Research*, 29 (2): 303-319.
- BHATTA, C. (2016). "The Role of Arts in Promoting Tourism": A Case of Tourism Development in Thamel Area". *Journal of Advanced Academic Research*, 3 (1): 177-184.
- BİLDİN, Esin ve VATAN, Ahmet (2020). "Turizm ve Sanat", *Turizm ve Sanat*. (ed. Ahmet Vatan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- ERDOĞAN, N. (2003). *Çevre ve (Eko) Turizm*. Ankara: Erk Yayıncılık.
- ESER, Seçkin (2020). "Heykel Sanatı ve Turizm", *Turizm ve Sanat*. (ed. Ahmet Vatan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- GÜZEL, Özlem ve KÖROĞLU, Özlem (2019). "Önsöz", *Turist Rehberliğinde Uzmanlaşma Özel*

İlgi Turlarından Özel Konulara. (ed. Özlem Güzel ve Özlem Köroğlu). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

HABERAL, Hikmet (2015). Turizmde Alternatif Ekolojik Turizm-Doğa Turizmi Kırsal Turizm-Yayla Turizmi. Ankara: Detay Yayıncılık.

HUGHES, H. (2013). Arts, Entertainment and Tourism. Taylor and Francis.

İPAR, Sedat, Mehmet (2020). “Edebiyat Sanatı ve Turizm”, Turizm ve Sanat. (ed. Ahmet Vatan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

KAYPAK, Ş. (2010). “Ekolojik Turizmin Sürdürülebilirliđi”. Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 2(2), 93-114.

KOCATÜRK, Utkan (2005). Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

MCKERCHER, B., ve DU CROS, H. (2003). “Testing A Cultural Tourism Typology”. International Journal of Tourism Research, 5(1), 45-58.

ŞEN, Necibe (2020). “Mimari Sanatı ve Turizm”, Turizm ve Sanat. (ed. Ahmet Vatan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

TANRISEVER, Canan (2019). “Kültür Rotası Gruplarına Yönelik Uzmanlaşma”, Turist Rehberliğinde Uzmanlaşma Özel İlgi Turlarından Özel Konulara. (ed. Özlem Güzel ve Özlem Köroğlu). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

YEŞİLDAĞ, Güven, Nihan, Gül (2020). “Resim Sanatı ve Turizm”, Turizm ve Sanat. (ed. Ahmet Vatan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

İnternet Kaynakları

EDEBİYAT ve SANAT GEZİLERİ:
<https://www.oggusto.com/seyahat/seyahatte-yeni-trend-edebiyat-ve-sanat-gezileri> (E.T.: 10.4.2021).

UNESCO DÜNYA MİRAS LİSTESİ:
<https://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-D%C3%BCnya-Miras%C4%B1-Listesi> (E.T.: 20.4.2021).